

Motion till riksdagen 2006/07:Ju394

av **Chatrine Pålsson Ahlgren och Eva Johnsson**
(kd)

Kvinnor och pepparspray

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om våldsutsatta kvinnors rätt att inneha pepparsprej.

Kvinnan ofta sedd som både offer och förövare

Våldet mot kvinnor är ett stort och allvarligt problem men lever alltför ofta i det fördolda. Fortfarande läggs ofta skulden för våldet på kvinnan själv på grund av hennes beteende, klädsel eller kroppsspråk. En kultur på skolgården där ett förråat, sexualiserat och nedsättande språkbruk på många håll har accepterats ger signaler om att kvinnor har ett lägre människovärde än män. När kvinnor i domstolar får frågor om klädsel och bakgrund då en förövare ska fällas för övergrepp, sprids känslan av att övergreppet är kvinnans ansvar.

Våld som sker av nära anhörig är naturligtvis särskilt kränkande. Så kallat hedersrelaterat våld har varit alltför lite diskuterat och är omgivet av flera tabun där ordval varit mer diskuterat än själva problemet att familjemedlemmar, oftast kvinnor, berövats livet för att de valt en livsstil som inte fallit övriga familjemedlemmar i smaken. Det uppmärksammade hedersmordet i Högsby kommun, då en dotters pojkvän blev drabbad, visade på ett tydligt sätt att kompetensen kring hedersrelaterat våld är rejält undersatt bland berörda tjänstemän.

Fel! Okänt namn på

Pepparsprej som lagligt vapen

Mycket kan göras för att förebygga våld mot kvinnor i stället för att bara agera reaktivt. Men även när kvinnor är utsatta för våld och hot skyddas de i för liten utsträckning. Kvinnor kan till och med behöva skaffa sig skyddad identitet innan det blir tal om att ha möjlighet till eget självförsvar.

Vi anser att alla kvinnor som varit utsatta för våld eller sexuella övergrepp ska ha rätt att inneha pepparsprej. Det är det minsta vi kan göra för de kvinnor som känner att deras vardag skulle bli tryggare vid ett sådant innehav. Det kräver en ändring i vapenlagen; exakt hur den ska se ut får en utredning ge förslag på. Det är att ställa sig på brottsoffrets sida i stället för att som ofta sker försvara förövarens intressen och integritet.

Skyddssprejer i olika former

Det finns flera olika typer av skyddssprej. Dels finns tårgas som kanske är det mest kända, dels finns andra så kallade pepparsprejer. Dessa pepparsprejer finns i sin tur i olika varianter och även i olika konsistenser. Det finns en bred enighet om att Oleoresin Capsicum (OC), som är ett extrakt från röd chilipeppar, är det lämpligaste extraktet att använda sig av. Det har i utlandet dokumenterats dödsfall i samband med användande av OC-sprej men de anses ha berott på andra saker än själva sprejet. Dödsfallen har inte föranlett expertis att avråda från användandet av OC-sprej utan har i stället föranlett en varning om att pepparsprej inte nödvändigtvis får de biverkningar man vanligtvis eftersträvar om personen i fråga är drog- eller alkoholpåverkad. Av de dödsfall man kunnat göra en grundligare analys av har faktiskt inte orsaken i ett enda fall varit OC-sprejet utan andra faktorer såsom drogpåverkan, allvarlig fetma eller sjukdom. Pepparsprej anses vara överlägset tårgas eftersom pepparsprej omedelbart oskadliggör en angripare.

Läget i dag

Utsatta kvinnor kan i dag få tillstånd enligt vapenlagen att inneha skyddssprej av någon form, antingen tårgas- eller pepparsprej. Under 2001 och 2002 utfärdades tolv sådana tillstånd fördelade på 5 av landets totalt 21 polismyndigheter. Sedan 2004 används pepparsprej i form av OC-sprej som hjälpmedel i polisverksamheten. Detta har lett till att polisingripanden har blivit säkrare och att poliserna upplever ökad trygghet. Framför allt kvinnliga poliser har gett uttryck för detta och att tillgång till pepparsprej till viss del eliminerat den skillnad som ofta finns i fysik mellan manlig gärningsman och kvinnlig polis.

Giltigt lagrum

Pepparsprej likställs i vapenlagen (1996:67) med skjutvapen. I vapenlagen 1 kap. 3 § punkt e står det ”Vad som sägs om skjutvapen gäller också tårgas-anordningar och andra till verkan och ändamål jämförliga anordningar”. Rätten att inneha pepparsprej och andra skyddssprej är reglerat i vapenförordningen (1996:67). I vapenförordningen 2 kap. 5 § punkt 3 står det att behov att inneha skyddssprej endast kan komma i fråga om ”Tjänst eller annan särskild omständighet som medför ett synnerligt behov av anordningen för personligt skydd”.

Tillståndsgivningen är enligt Rikspolisstyrelsen mycket restriktiv vilket blir extra tydligt med tanke på att skyddssprej likställs med skjutvapen. Man kan naturligtvis ifrågasätta huruvida pepparsprej ska likställas med andra vapen då man med skjutvapen lätt kan ta livet av en annan människa medan man med pepparsprej i stället tillfälligt reducerar en annan människas funktionsförmåga.

Pepparsprej en sista utväg

Det är uppenbart att utfärdande av pepparsprej eller annan skyddssprej är en sista utväg för att hjälpa en våldsutsatt kvinna. Rikspolisstyrelsen skriver i ett yttrande att i de flesta fall kan ökat skalskydd runt den hotade kvinnans bostad, trygghetsväska, besöksförbud, spärrmarkering, kvarskrivning och byte av identitet vara lämpliga åtgärder att vidta. När någon av dessa åtgärder inte anses tillräcklig eller ändamålsenlig kan skyddssprej i form av OC-sprej vara ett komplement.

Det ska alltså mycket till för att en kvinna ska få tillåtelse att inneha skyddssprej. Att byta en kvinnas identitet ska alltså prövas först och det oavsett vad den enskilda kvinnan själv önskar. Denna praxis kan verkligen ifrågasättas. Principen borde vara att fråga kvinnan vad hon själv önskar i den situation hon befinner sig. Önskar kvinnan pepparsprej för att hon upplever att det ökar hennes trygghet bör tillstånd att inneha det utfärdas.

Brottoffret främst

Vi vill alltid att brottofferperspektivet ska stå i centrum. Alltför ofta glöms brottoffret bort och diskussionen tar ofta sin utgångspunkt i gärningsmannen. Vi får aldrig glömma bort de kvinnor som lever i ständig skräck för att bli överfallna av en främling eller anhörig. Övergreppet kan ske både i och utanför hemmet, och många kvinnor känner sig inte ens säkra i sina egna hem trots att mannen har besöksförbud. Det är ett oerhört ingrepp i integriteten att byta eller leva under skyddad identitet, men det är ibland det enda som kvarstår i ett desperat försök att leva ett så tryggt och skyddat liv som möjligt.

Fel! Okänt namn på

Man måste ifrågasätta om besöksförbud är det enda som kan användas mot en man som efter avtjänat fängelsestraff har extremt stora riskfaktorer att återfalla i nytt partnervåld. Ska en sådan man få röra sig fritt utan någon som helst kontroll i form av exempelvis fotboja? Den typen av frågor måste ställas. Siktet måste vara inställt på att skydda brottsoffret, i det här fallet kvinnan, från fortsatta övergrepp.

Vår inställning är att kvinnor som har varit utsatta för våld själva ska få välja vilka åtgärder som ska sättas in för att göra hennes vardag så trygg som det bara går. Om kvinnan önskar pepparsprej ska hon få det. Vapenlagen bör skilja på skjutvapen och skyddssprej eftersom de inte går att likställa och lagen måste vara skriven så att den tolkas som att våldsutsatta kvinnor ska ha rätt att inneha pepparsprej om de själva önskar. Självklart ska utbildning om hur och när pepparsprej ska och får användas ges precis som det gör i dag när tillstånd utfärdas. Pepparsprej är ingen leksak och får aldrig behandlas som det. Men våld är heller ingen lek och får aldrig behandlas som det.

Detta vill vi:

- ? Ändra lagtexten så att pepparsprej inte likställs med skjutvapen.
- ? Att lagen för innehav av pepparsprej eller annan lämplig skyddssprej blir mindre restriktiv för våldsutsatta kvinnor.
- ? Att principen ska vara att kvinnan, om hon anses kapabel att hantera pepparsprej, själv ska få välja om hon vill inneha sådan.
- ? Att bra utbildning ges till kvinnan om hur och när pepparsprej får och är lämpligt att använda.

Stockholm den 20 oktober 2006

Chatrine Pålsson Ahlgren (kd)

Eva Johnsson (kd)